

**ПРОБЛЕМИ, ВИКЛИКИ ТА МОЖЛИВОСТІ
ЗАСТОСУВАННЯ МЕХАНІЗМУ СПІВРОБІТНИЦТВА ТЕРИТОРІАЛЬНИХ ГРОМАД
У СФЕРІ АДМІНІСТРАТИВНИХ ПОСЛУГ**

I. Суть питання (проблеми)

Співробітництво територіальних громад на основі договору (далі також – міжмуніципальне співробітництво / ММС) розглядається як альтернатива створенню органом місцевого самоврядування (ОМС/громадою) самостійно власного Центру надання адміністративних послуг (ЦНАП) або механізм, що дозволяє залучити до ЦНАП додаткові адміністративні послуги, яких немає у компетенції певної громади. Іноді його сьогодні використовують також для залучення додаткового фінансування (співфінансування) діяльності ЦНАП.

Проте з точки зору законодавства і практики є *проблеми і виклики* у застосуванні цього механізму, зокрема, з досвіду співпраці Програми «U-LEAD з Європою» з громадами:

- 1) організаційно-правова складність утворення віддаленого робочого місця адміністратора ЦНАП (далі – ВРМ) або територіального підрозділу ЦНАП на підставі договору про ММС у громаді, що не має власного ЦНАП;
- 2) вибір правильної (законної та доречної) форми співробітництва для сфери адмінпослуг;
- 3) складна та тривала процедура укладання договору про співробітництво за загальним правилом, та невизначеність обов'язкових етапів укладання договору про ММС у формі спільного проекту;
- 4) неможливість приєднання до діючих договорів ММС без застосування повної процедури укладання нового договору.

Питання для обговорення:

1. Чи погоджуєтесь Ви з існуванням зазначених вище проблем щодо співробітництва територіальних громад у сфері адмінпослуг? Чи є ще інші проблеми у цій сфері?

II. Чому це актуально

Застосування ММС у сфері адмінпослуг дозволяє:

- 1) створювати точки доступу до послуг (ВРМ) у громадах, де бракує інституційної чи іншої спроможності для створення власного ЦНАП чи отримання певних повноважень;
- 2) заощаджувати фінансові та інші ресурси там, де завдяки ММС можна обирати раціональніші рішення (наприклад, створення ВРМ замість повноцінного власного ЦНАП; створення спільного ЦНАП для кількох громад);
- 3) поєднувати зусилля і ресурси кількох громад для досягнення амбітних цілей, де бракує ресурсів громад поодиночі (наприклад, придбати паспортну станцію чи мобільний ЦНАП тощо).

Довідково. Реєстр договорів про співробітництво територіальних громад, розміщений на веб-сайті Мінрегіону, станом на 21.11.2018 р. містить інформацію про 276 договорів. Загальна кількість договорів у сфері адміністративних послуг (де про це можливо зробити висновок з предмету співробітництва) – 53 договори. При цьому із цієї кількості 6 договорів укладені Краснопільською селищною радою ОТГ Сумської області, 28 договорів - Могилів-Подільською міською радою Вінницької області. Тобто, якби тут було укладено по одному договору з іншими громадами, адже предмет співпраці є однаковим, то наразі маємо 21 ініціативу щодо ММС у сфері адмінпослуг.

Важливо також додати, що абсолютна більшість договорів укладені з такою формою співробітництва як реалізація спільного проекту, 1 – у формі делегування завдань, 3 – про спільне фінансування (утримання) установ, організацій комунальної форми власності – ЦНАП.

III. Детальніший опис проблем

У процесі децентралізації утворюються громади, що мають різну спроможність. Тож одним із способів створення системи надання адмінпослуг у громадах з меншою спроможністю може бути використання ММС, коли громади поєднують зусилля у створенні ЦНАП, додаткових точок доступу до послуг (ВРМ) тощо. Не всі ОМС знають про такі можливості, про механізм ММС. А громади, що першими проходять шлях апробації ММС у сфері адмінпослуг в Україні, зустрічаються зі значними викликами, та іноді припускаються помилок.

Вибір форми ММС. Не завжди обирається коректна форма ММС, коли, наприклад, ММС у формі делегування виконання завдань стосується повноважень з надання адмінпослуг, які навіть не отримувалися відповідними ОМС (реєстрація нерухомості, бізнесу тощо).

В поточній практиці обґрунтовано домінують договори ММС у формі спільного проекту, хоча у кількох договорах ще була форма «спільного фінансування (утримання) суб'єктами співробітництва підприємств, установ та організацій комунальної форми власності - інфраструктурних об'єктів». І тут є дискусійним питання чи підпадає ЦНАП під категорію «... установа, організація». Адже за законом, ЦНАП - це або структурний підрозділ при виконавчому органі місцевої ради або постійно діючий робочий орган.

Примус до ММС. Бувають випадки, коли у районних центрах утворюється ЦНАП ОМС, а ЦНАП райдержадміністрації ліквідується. Проте керівники таких ОМС вважають несправедливим, що весь тягар фінансування такого ЦНАП та надання послуг не лише для мешканців громади, а й інших мешканців району лягає на місцевий бюджет громади – і тому пропонують використовувати ММС для дофінансування утримання такого ЦНАП. Іноді це робиться навіть під попередженнями-погрозами, що мешканців інших громад району не приймуть у ЦНАП ОМС у разі відсутності договору про ММС (тобто співфінансування ЦНАП). Але є великі сумніви у законності такого «нав'язування» ММС, адже мешканці інших громад району мають право користуватися послугами спільного ЦНАП як районного, без додаткового співфінансування на утримання такого ЦНАП з місцевих бюджетів цих громад. Потрібно пам'ятати, що державні реєстратори нерухомості та бізнесу працюють за принципом екстериторіальності (в межах області), і вони не можуть відмовити жодному суб'єкту звернення у наданні послуг, як власне і ЦНАП, через який вони працюють. Це ж саме стосується послуг з видачі «закордонних паспортів», і тим паче послуг, за які відповідає держава безпосередньо через органи виконавчої влади: адміністративні послуги соціальної сфери, послуги Держгеокадастру. І також важливо, що кошти за конкретні послуги вже надходять до місцевого бюджету такого міста / селища – райцентру.

Європейський Союз

співпраця з
НІМЕЧЧИНОЮ
DEUTSCHE ZUSAMMENARBEIT

Швеція
Sverige

Polish aid

MINISTRY OF
FOREIGN AFFAIRS
OF DENMARK
Danida

МІНІСТЕРСТВО РЕГІОНАЛЬНОГО РОЗВИТКУ
БУДІВНИЦТВА
ТА ЖИТЛОВО-КОМУНАЛЬНОГО ГОСПОДАРСТВА
УКРАЇНИ

Процедура. Громади не завжди дотримуються визначеної Законом процедури укладання договору про співробітництво територіальних громад. Така процедура для більшості форм співробітництва дійсно є непростою, адже там є і рішення місцевих рад про схвалення пропозицій про співробітництво, а потім і про схвалення власне договору про співробітництво, і створення комісії, громадські обговорення тощо. Проте потрібно зважати, що недотримання процедури може бути підставою для наступного оскарження та скасування такого договору, з відповідними наслідками.

Утворення ВРМ на підставі договору про ММС. Найбільшим викликом для ММС між ОМС за оцінками нашої Програми, є власне перешкоди для утворення ВРМ чи територіального підрозділу ЦНАП у тій громаді, яка не має власного ЦНАП. Адже Закон «Про адміністративні послуги» дозволяє утворити ВРМ лише тому ОМС, який має ЦНАП. Тому навіть за Законом України «Про співробітництво територіальних громад» юридичні можливості для утворення ВРМ обмежені. Бо для цього фактично основний ЦНАП повинен отримати статус «спільного» для кількох громад. І якщо про новоутворений ЦНАП ще може йтися як про спільний (хоча і тут є питання, які повноваження повинні/можуть виконуватися спільно кількома громадами щодо керівництва таким центром, його персоналу тощо). А от зміна статусу працюючого ЦНАП у спроможній громаді на «спільний», може бути взагалі дуже штучною. Адже це означає, що спроможній громаді потрібно поступатися частиною власної компетенції щодо керівництва та організації діяльності таким ЦНАП. Крім того, Закон «Про адміністративні послуги» визначає механізм утворення ВРМ або терпідрозділів ЦНАП у такий спосіб, що ОМС, який уже утворив ЦНАП, має за рахунок власної штатної чисельності та персоналу вирішувати кадрові питання такого ВРМ чи терпідрозділу у іншій громаді.

IV. Можливі варіанти дій в межах чинного законодавства

Мотивації. Насамперед, потрібно визначити які *мотивації* можуть змусити / заохотити використання ММС.

Для менш спроможної громади, яка прагне утворити ВРМ чи забезпечити надання нових послуг, – ця мотивація достатньо зрозуміла. Це турбота про своїх мешканців та певний брак власних ресурсів (фінансових, кадрових тощо).

Для більш спроможної громади з власним ЦНАП таку мотивацію потрібно віднайти і унаочнити. Можливо, це можуть бути:

- 1) використання ММС як інструменту зміцнення відносин з сусідньою громадою (громадами), що у перспективі розглядаються як одна ОТГ. Тобто це може бути крок до «зближення»;
- 2) як механізм, що дозволяє отримувати більші надходження до місцевого бюджету від платних адміністративних послуг. Хоча ця теза ще потребує перевірки практикою;
- 3) як демонстрація відповідальної політики і поведінки щодо колег та співгромадян, поширення гарного досвіду та допомога «слабшим».

Тобто використання ММС в сфері адмінпослуг особливо доцільне навколо більших міст, де уже функціонують належні ЦНАП. У цьому разі можна мінімальними зусиллями забезпечувати відкриття стаціонарних ВРМ чи використання мобільних ЦНАП для обслуговування мешканців сусідніх територіальних громад.

Також можливе співробітництво достатньо рівних за спроможністю партнерів, які можуть вирішувати такі питання як налаштування паспортних послуг, чи придбання мобільного ЦНАП. Хоча і при такій моделі все одно повинна бути громада, яка несе більшу відповідальність, проявляє лідерство (ініціює пропозицію тощо).

Щодо форм ММС. Для сфери адмінпослуг, за попереднім досвідом Програми, найбільше підходять дві форми ММС, зокрема, делегування виконання окремих завдань та реалізація спільних проектів.

При цьому з делегуванням виконання окремих завдань у сфері адмінпослуг є певні ризики:

а) мало сенсу делегувати завдання, які громада спроможна виконувати сама, адже тоді це означатиме віддалення послуг від споживачів (наприклад, коли реєстрацію місця проживання сільські громади делегують більшій міській чи селищній громаді). Навряд чи це відповідає інтересам мешканців громад та політиці децентралізації, тобто меті делегування повноважень від держави до органів місцевого самоврядування. Хоча у практиці укладених договорів про ММС вже є приклади делегування завдання щодо ведення реєстру територіальної громади. У цьому разі важливо, щоб у всіх громадах були точки доступу до відповідних послуг, тобто зберігалася зручна фізична доступність до послуг;

б) загалом сумнівною є можливість делегування ОМС повноважень делегованих державою (що може розглядатися як «переделегування»). Наскільки це прийнятно з т.з. законодавства, адже для органів влади діє принцип – «дозволено те, що передбачено законом». Водночас цю можливість не можна заперечити, адже делегування передбачає передачу повноважень від держави до ОМС. І під час співробітництва кількох ОМС повноваження залишається у компетенції ОМС, хоча й іншого;

с) принципово некоректно делегувати повноваження, яких громада / ОМС не отримувала.

Все це власне дещо звужує можливості застосування цієї форми ММС (делегування виконання завдань) щодо сфери адмінпослуг, але не заперечує її.

Питання для обговорення:

2. Чи може орган місцевого самоврядування делегувати завдання (повноваження), що були йому делеговані державою, іншому органу місцевого самоврядування?

Реалізація спільного проекту може застосовуватися для:

- створення одного «спільного» ЦНАП декількома територіальними громадами,
- організації ВРМ;
- придбання декількома територіальними громадами мобільного ЦНАП, паспортного обладнання тощо.

Перевагою цієї форми є також можливість застосування гнучкішої процедури укладання договору про ММС. Адже згідно з Законом «Про співробітництво територіальних громад» для цієї форми ММС «під час підготовки проекту договору про співробітництво у частині реалізації спільного проекту вимоги, передбачені статтями 5-9 цього Закону, можуть не застосовуватися».

Згідно із Законом на практиці можуть або вже застосовуються і інші форми співробітництва. Хоча вони в умовах існуючого правового поля, можуть мати значно більше ризиків.

Спільне фінансування (утримання) суб'єктами співробітництва підприємств, установ та організацій комунальної форми власності - інфраструктурних об'єктів – також виглядає допустимою формою співробітництва, хоча тут вже виникає значно більше відкритих питань юридичного плану.

Як вже зазначалося, у сфері адмінпослуг / ЦНАП вже є щонайменше три такі договори, зареєстровані в Мінрегіоні.

З одного боку, ЦНАП можна визнати інфраструктурним об'єктом. Підтвердженням цього може бути сам Порядок та умови надання субвенції з державного бюджету місцевим бюджетам на формування інфраструктури об'єднаних територіальних громад (затверджений постановою Кабінету Міністрів України від 16 березня 2016 р. № 200), яким передбачена підтримка створення, модернізації ЦНАП.

З іншого боку, виникає досить дискусійне питання інституційного характеру - чи можна ЦНАП визнати «установою» чи «організацією».

Аргументами за цю позицію є положення Бюджетного кодексу України, де використовується узагальнюючий термін «бюджетна *установа*» (органи державної влади, органи місцевого самоврядування, а також організації, створені ними у встановленому порядку, що повністю утримуються за рахунок відповідно державного бюджету чи місцевого бюджету).

Ще одним аргументом може бути те, що в Класифікаторі організаційно-правових форм господарювання, затвердженому наказом Державного комітету статистики України від 25 червня 2004 року N 401 передбачені наступні положення:

- «3.4.1 *Організація (установа, заклад) - організаційна структура, створена однією або кількома особами (засновниками), які не беруть участі в управлінні нею, шляхом об'єднання (виділення) їхнього майна для досягнення мети, визначеної засновниками, за рахунок цього майна...*».

- у цьому ж підрозділі Класифікатора (3.4.) зазначений пункт «3.4.3 Орган місцевого самоврядування», і згадана у пункті 3.4.5 «*Комунальна організація (установа, заклад) - утворюється компетентним органом місцевого самоврядування в розпорядчому порядку на базі відокремленої частини комунальної власності і входить до сфери його управління*».

Хоча в самій таблиці [класифікаторі](#) і ОМС, і «комунальні організації (установи, заклади)» згадані також в одному блоці суб'єктів.

Очевидно у своїй роботі Держкомстат керувався комплексом нормативно-правових актів, насамперед Цивільним та Господарським кодексами.

Зокрема, відповідно до статті 101 Цивільного кодексу України: «Засновники установи не беруть участі в управлінні нею. В установі обов'язково створюється правління, до якого застосовуються положення статті ЦК. Установчий акт може передбачати створення також інших органів, визначати порядок формування цих органів та їх склад. Нагляд за діяльністю установи здійснює її наглядова рада. Наглядова рада здійснює нагляд за управлінням майном установи, додержанням мети установи та за її іншою діяльністю відповідно до установчого акта».

Загалом же конструкція «підприємства, установи, організації» є конструкцією Господарського кодексу України.

Але у разі визнання ЦНАП «установою» чи «організацією» стає можливим використання і ще однієї форми співробітництва – «утворення суб'єктами співробітництва спільних комунальних підприємств, установ та організацій - спільних інфраструктурних об'єктів».

Хоча, ще раз наголосимо, питання залишається дещо дискусійним.

Питання для обговорення:

3. Чи можна ЦНАП визнавати установою чи організацією?

Така форма співробітництва територіальних громад як «утворення суб'єктами співробітництва спільного органу управління для спільного виконання визначених законом повноважень» здається можливою для застосування до сфери адмінпослуг / ЦНАП. Хоча і тут є відкриті питання.

З одного боку, є пряма відповідь, адже відповідно до частини 3 статті 14 Закону «Про співробітництво територіальних громад», «спільний орган управління може утворюватися як окремий виконавчий орган сільської, селищної міської ради одного із суб'єктів або у складі виконавчого органу одного із суб'єктів співробітництва (як структурний підрозділ – департамент, відділ, управління ...)».

З іншого боку, при такому тлумаченні стає очевидним колізія між кількома формами співробітництва. Адже ЦНАП стає можливим розглядати і як «орган управління», і як «установу / організацію».

Можливо, принципово різницю тут можна проводити за цивільно-правовою характеристикою ЦНАП. Адже якщо ЦНАП матиме статус юридичної особи, то тоді його можливо розглядати власне як «установу / організацію», і серед різних форм ММС можна обирати і форму спільного фінансування. Якщо для ЦНАП статус окремої юридичної особи не надано, то його можна розглядати лише як «орган управління», але тоді не можна обирати форму ММС як спільне фінансування.

І нарешті у цьому контексті відкритим буде питання чи може бути «спільний ЦНАП» кількох громад утворений у організаційно-правовій формі – постійно-діючого робочого органу. Ймовірно і цю можливість не можна однозначно відкинути, адже можуть бути випадки, коли кілька сусідніх громад створять ЦНАП у територіально найзручнішій точці доступу і спільно сформують склад (команду) такого ЦНАП. За такої моделі і посади «адміністраторів» (хоча не «чистих», а саме у функціональному розумінні) також буде можливо впровадити у кожного з суб'єктів співробітництва.

Питання для обговорення:

4. Чи можна ЦНАП у статусі постійно діючого робочого органу розглядати як орган управління?

Отже, навіть на основні аналізу форм ММС відносно сфери адмінпослуг видно скільки тут є відкритих та дискусійних питань.

Предмет договору про ММС. Отже, якщо йдеться про вибір юридичних конструкцій для можливого договору про ММС зі змістовної точки зору, то це можуть бути такі варіанти:

1) утворення «спільного ЦНАП» (коли різні громади/ визнають ЦНАП спільним, і разом забезпечують його функціонування). Потрібно вирішити питання, які управлінські рішення можуть характеризувати такий ЦНАП як спільний (відповідні норми в Положенні та Регламенті ЦНАП, формування графіку його роботи та переліку послуг, призначення керівника за погодженням; спільні конкурсні комісії для зайняття вакантних посад; спільні звіти і т.і.).

Серед іншого розглядаються варіанти створення спільного ЦНАП на базі колишніх ЦНАП РДА, громадами, які мають приблизно однакову спроможність та нормальну територіальну доступність до колишнього райцентру. Хоча тут теж є питання: чи можуть одні ОМС розміщувати свої адміністративні структури на території іншого ОМС (за його згодою чи без такої згоди); як комплектувати такий ЦНАП персоналом і т.і.; чи не порушується тут логіка децентралізації, адже послуги мають бути доступні у кожній громаді. Тобто ця модель є децю штучною, і може бути використана лише у тому разі, коли громада з ОМС в адміністративному центрі району явно не бажає надавати допомогу сусіднім громадам, і вони вимушені шукати інші моделі.

Європейський Союз

співпраця з
НІМЕЦЬКОЮ
DEUTSCHE ZUSAMMENARBEIT

Швеція
Sverige

Polish aid

MINISTRY OF
FOREIGN AFFAIRS
OF DENMARK
Danida

ESTONIA
DEVELOPMENT COOPERATION

МІНІСТЕРСТВО РЕГІОНАЛЬНОГО РОЗВИТКУ
БУДІВНИЦТВА
ТА ЖИТЛОВО-КОМУНАЛЬНОГО ГОСПОДАРСТВА
УКРАЇНИ

При створенні «спільного ЦНАП» (як спільного проекту) може постати також питання зарахування коштів до відповідних бюджетів громад – суб'єктів співробітництва. Де-юре, ЦНАП очевидно повинен бути у структурі одного ОМС, адже це має бути чи відповідний структурний підрозділ чи навіть спільний постійно діючий робочий орган, чиє керівництво та забезпечення здійснюється певним структурним підрозділом такого ОМС. Саме за місцем знаходження такого ЦНАП і повинні зараховуватися кошти за адмінпослуги. Але на підставі договору про ММС вони можуть потім перерозподілятися;

та/або

2) утворення «віддаленого робочого місця адміністратора ЦНАП» (ВРМ). У цьому може бути найбільша потреба, адже саме такий предмет договору про ММС досягає головної цілі – наближення ширшого спектру послуг до громадян у громаді. Але для цієї форми ММС є суттєві виклики (описані вище). Варіантів може бути принаймні два:

а) утворення власне ВРМ від основного ЦНАП, який має статус «спільного». Для такого кроку має бути чіткий зв'язок цього ВРМ з ЦНАП (це робота на такому ВРМ адміністратора з ОМС основного ЦНАП, в т.ч. можливо за графіком);

б) де-юре, утворення двох ЦНАП, і налагодження ММС між двома ОМС, що утворили такі ЦНАП. Тобто один з ЦНАП може бути більшим і спроможнішим, інший – меншим (навіть на 1-2 робочі місця). При цій моделі значно легше забезпечити постійну присутність на робочому місці адміністратора, адже він буде введений у штат того ОМС, де і працює постійно;

3) надання певних груп послуг на підставі договору ММС за принципом: ЦНАП ОМС 1 – це фронт-офіс; ОМС 2 - це бек-офіс. Зокрема, це може бути реалізовано у сфері реєстрації нерухомості та бізнесу, коли в певній громаді немає власного державного реєстратора.

4) придбання на кілька ОМС паспортної станції чи мобільного ЦНАП. Це власне може бути виправдано високою вартістю таких об'єктів та потребою об'єднання ресурсів.

Іноді обговорюється ідея будівництва нового ЦНАП чи ремонту приміщення для ЦНАП як частини предмету про створення спільного ЦНАП (тобто ММС у формі спільного проекту). Якщо внески менших (інших) громад, тобто громад, які не є територією розміщення такого ЦНАП є невеликими, то це теж життєздатний варіант. Але менш реалістичним є варіант, коли «менші партнери» добровільно віддаватимуть суттєві ресурси на фізичне створення ЦНАП в іншій громаді.

5) спільне фінансування ЦНАП.

Для кожного з цих предметів договорів підходить своя форма ММС:

- п. 1 і 2 – спільний проект; спільний орган управління; спільна установа, організація;
- п. 3 – делегування завдань, спільний проект;
- п. 4 – спільний проект, делегування завдань;
- п. 5 – спільне фінансування.

Щодо процедури. При виборі будь-якої форми ММС (крім «спільного проекту») потрібно неухильно дотримуватися усіх етапів, передбачених Законом:

1. Підготовка пропозиції щодо ініціювання співробітництва
2. Попередні висновки виконавчих органів ради стосовно відповідності інтересам та потребам територіальної громади пропозиції щодо ініціювання співробітництва.
3. Рішення ради про надання згоди на організацію співробітництва
4. Надсилання пропозиції про початок переговорів з питань організації співробітництва сільським, селищним, міським головам, що представляють відповідні територіальні громади - потенційних суб'єктів співробітництва,
5. Оцінка пропозиції виконавчими органами інших рад
6. Проведення громадського обговорення такої пропозиції в інших радах

7. Рішення рад про надання згоди на організацію співробітництва чи відмову та делегування представника (представників) до комісії.
8. Утворення комісії (*затверджується спільним розпорядженням сільських, селищних, міських голів, що представляють територіальні громади - суб'єктів співробітництва*).
9. Підготовка комісією проекту договору про співробітництво.
10. Проведення громадського обговорення підготовленого комісією проекту договору про співробітництво (протягом 15 днів)
11. Схвалення проекту договору відповідними радами.
12. Укладення договору (підписання головами)
13. Передача (надсилання) договору Мінрегіону для внесення до реєстру

Для ММС у формі «спільного проекту» є обов'язковими етапи щодо підготовки проекту договору.

Питання для обговорення:

5. Які саме етапи підготовки проекту договору про співробітництво є обов'язковими при виборі форми ММС - реалізація спільного проекту?

Якщо у співробітництві беруть участь більше, ніж дві територіальні громади, то з точки зору Закону можливе укладання одного договору про таке співробітництво. Але враховуючи ризики відмови одного з потенційних учасників ММС як на етапі підготовки договору, так і після його укладання, доцільно передбачати у документах щодо ММС механізми, які дозволять захистити інших учасників ММС від потреби укладання нового договору з проходженням повної процедури.

V. Урядові рішення (на перспективу)

У Законі «Про адміністративні послуги» доцільно передбачити пряму норму, що утворення ВРМ або територіальних підрозділів можливе на підставі договору про співробітництво територіальних громад. Тобто мається на увазі, щоб це було можливим реалізувати громадою (ОМС), що не має власного ЦНАП і саме за рахунок власного персоналу.

У Законі «Про співробітництво територіальних громад»:

- передбачити можливість приєднання територіальних громад до чинних договорів про співробітництво без повторної повної процедури укладення договорів;
- визначити які з етапів укладення договору про співробітництво територіальних громад є обов'язковими (чи не є обов'язковими) для такої форми співробітництва як реалізація спільного проекту.

Питання для обговорення:

6. Чи підтримуєте Ви зазначені вище пропозиції змін у законодавстві?

7. Чи є інші пропозиції змін у законодавстві?

MINISTRY OF
FOREIGN AFFAIRS
OF DENMARK
Danida

